

[III m 11]

aliquis nisi respectu illius quod prius habuit in memoria.

Non semper autem illud quod addiscitur prius fuit in memoria sed dicitur hic immemor pro tanto quia si anima existeret per se haberet in memoria licet confuso modo illud quod addiscit.

Similiter quod dicit recordatur impropria locucio est sed accipit recordacionem non pro recuperacione alicuius ³³ oblii quod prius erat scitum sed pro recuperacione ³⁴ illius quod sciret anima separata a corpore licet confuso modo quod tamen nescit corpori coniuncta.

[III p 12]

TUM EGO prosa 12. et ultima istius tertii in quo reducit Philosophia Boecium in cognitionem alterius cuius supra ignoranciam confessus ¹ est prosa ² sexta libri primi, ² scilicet quibus gubernaculis mundus regatur. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quibus gubernaculis mundus regatur. Secundo Boecius introducitur admirans et recolligens connexiones rationem a Philosophia positarum ibi (82) LUDISNE, INQUAM. Circa primum tria facit. Primo enim ostendit quod Deus omnia gubernet sua

³⁴ alicuius oblii quod prius erat scitum sed pro recuperacione
RPGO om. J /

1 confessus RPO professus J / 2 prosa 6.1.i. JR prosa 16. 1. i^o
O om. PG /

bonitate. Secundo ostendit modum quo omnia gubernat ibi (46)
 SED QUOD⁷ DICAM. Tercio ex hiis ulterius concludit quod eciam⁸
 malum nichil est ibi (71) SED VISNE IPSAS RACIONES. Circa
 primum duo facit. Primo enim dicit Philosophia Boecium per
 predicta posse reduci in cognitionem cuiusdam cuius ignorantiam
 confessus est. Secundo ipsum in cognitionem illius reducit ibi
 (11) MUNDUM, INQUIT, HUNC. Circa primum sic procedit. Primo
 Boecius dictis Platonis in metro positis assenciens dicit se iam
 secundo commemoratum⁶ de eo quod Deus est finis rerum dicens
 (1) TUM EGO scilicet Boecius PLATONI, INQUAM, VEHEMENTER
 ASSENCIOR scilicet quantum ad hoc pro quo yerificantur herba
 eius NAM ME o Philosophia HORUM scilicet quod Deus sit finis
 rerum et summum bonum ad quod omnia SECUNDO COMMEMORAS⁷ primo
 enim commemoratus est quando hoc alias⁸ didicit recuperando
 illud quod foret scitum⁹ si non esset gravedo corporis, ut supra
 expositum est; sed quia propter merorem hoc oblivioni tradidit
 modo secundo commemoratus est et hoc est quod subdit (3) PRIMUM
 scilicet commemorasti QUOD¹⁰ id est quia AMISI MEMORIAM id est

 3 quod OPG quid JR / 4 eciam OPPeG et J om. RD / 5 mundum RPO
 mundus J / 6 commemoratum JOD commemorant PeG(R?) commemorans P /
 7 commemoratas R(D?) commemorans PeO commendatus PG commemoratus J /
 8 alias JO al' PeRD animal PG / 9 scitum OPPeGD situm R sit J /
 10 quod JORD semper PPeG /

11

illud quod in memoria foret si anima separata esset CORPOREA
 CONTAGIONE, DEHINC id est secundo commemorasti me QUOD id est
 quia AMISI MEMORIAM id est illud quod in memoria esse deberet
 PRESSUS MOLE id est gravedine MERORIS. Secundo Philosophia
 dicit quod non tantum huius quod dictum est recordabitur per
 predicta sed etiam cuiusdam alterius quod se ignorare dicebat
 dicens (4) TUM ILLA scilicet¹² Philosophia INQUIT, SI PRIORA
 CONCESSA RESPICIAS, NE ILLUD ABERIT QUIDEM LONGIUS scilicet a
 memoria tua QUIN RECORDERIS FACILE id est faciliter QUOD CONFESSUS
 ES DUDUM libro primo prosa sexta TE NESCIRE scilicet quibus
 gubernaculis mundus regatur. Tercio ex hoc dicto Boecius factus
 avidus ad sciendum¹³ querit dicens (7) QUID, INQUAM ? scilicet
 est illud cuius per predicta recordabor. Quarto Philosophia¹⁴
 quid illud sit specificat dicens (7) QUIBUS, AIT ILLA,
 GUBERNACULIS MUNDUS REGATUR. Quinto fatetur Boecius se huius
 ignoranciam confessum fuisse et super hoc sentenciam Philosophie
 audire velle dicens¹⁵ (8) MEMINI, INQUAM, ME CONFESSUM FUISSE
 INSCIENCIAM id est ignoranciam MEAM SED LICET IAM PERSPICIAM¹⁶
¹⁷

11 corporea OPG a corporea JRD / 12 scilicet RPO om. J /

13 sciandum J / 14 quarto philosophia RPO quarto ostendit

philosophia J / 15 hi⁹ PPG leg. huiusmodi? / 16 dicens RPO

dicit J / 17 perspiciam JOG prospiciam P om. R /

scilicet quia iam aliqualiter instructus sum per precedencia
 PLANIUS¹⁸ TAMEN DESIDERO AUDIRE EX TE¹⁹ QUID AFFERAS id est
 quam probacionem adducas. Deinde cum dicit (11) MUNDUM HUNC
 ostendit quibus gubernaculis mundus regatur scilicet quod
 bonitate Dei. Et circa hoc tria facit. Primo commemorat Boecium
 de concessione cuiusdam necessarii ad propositum quod ipse
 Boecius prius concessit. Secundo Boecius illud concessum
 fatetur et racione confirmat ibi (12) NEC NUNC. Tercio hoc
 supposito Philosophia suum propositum demonstrat ibi (27) TUM
 ILLA.²¹ Commemorat²² ergo Philosophia Boecium de quodam prius
 concessu dicens (11) MUNDUM HUNC, INQUIT A DEO REGI MINIME
²³ PUTABAS PAULO ANTE DUBITANDUM ut patet supra libro primo
 prosa sexta. Deinde cum dicit (12) NEC NUNC²⁴ fatetur Boecius
 illud concessum et racione confirmat dicens NEC NUNC²⁵ QUIDEM
²⁶ ARBITROR DUBITANDUM NEC UMQAM PUTABO scilicet dubitandum
 QUIBUSQUE RACIONIBUS IN HOC scilicet asserendum ACCEDAM BREVITER
²⁷
 EXPONAM. Tangit enim breviter tria media ex quibus possunt

18 planius JOR plenius P plenus G / 19 ex te JOR om. PG /

20 mundum hunc OPG mundum inquam hunc R mundus habet J / 21 illa

OPG illam R iam J / 22 commemorat RPO commendat J /

23 dubitandum RPO dubitacionem J / 24 nunc JOR non PG / 25 nunc

JOR non PG / 26 umquam OPG numquam JR /

Formari tres raciones, quarum prima sumitur ex diversarum rerum coniunctione. Diversa enim²⁷ et contraria non uniuntur invicem per se. Cum ergo mundus sit ex talibus partibus unitus oportet quod sit aliquid uniens eas et hunc dicimus Deum. Et quantum ad hanc rationem dicit (15) MUNDUS HIC MINIME CONVENISSET IN UNAM FORMAM EX TAM DIVERSIS CONTRARIISQUE PARTIBUS NISI ESSET UNUS QUI TAM DIVERSA CONIUNGERET. Secunda sumitur ex contrariorum coniunctorum in unum conservacione. Diversa enim et contraria secundum proprietatem sue nature dissociantur ab invicem nisi aliquo conserventur. Sed partes mundane sunt huiusmodi, quare etc. Unde quantum ad hanc rationem dicit (18) IPSA VERO DIVERSITAS NATURARUM DISCORS INVICEM DISSOCIARET CONIUNCTA ATQUE DIVELLERET NISI ESSET UNUS QUI CONTINERET id est conservaret QUOD NEXUIT id est coniunxit. Tercia sumitur ex ordinata motuum disposicione. Nichil enim certitudinaliter et regulariter moteretur secundum dispositionem loci et temporis et aliorum accidencium nisi esset aliquid unum rectificans²⁸ et regens. Sed motus eorum que sunt in mundo fiunt regulariter ita quod melius est in rebus convenit semper velut in pluribus. Quare necesse est ponere regulantem et rectificantem. Et quantum ad hanc rationem dicit (20) ORDO VERO NATURE TAM CERTUS NON

27 enim RPO om. J / 28 rectificans RPO rectificas J /

PROCEDERET scilicet tendendo semper ad id quod melius est NEC
 TAM DISPOSITOS²⁹ MOTUS que scilicet disposicio precipue appetet
 in motu corporum celestium EXPLICARET LOCIS scilicet quantum ad
 approximacionem ^u et elongacionem secundum circulum obliquum³⁰
 TEMPORIBUS quantum ad variationem diei et noctis EFFICIENCIA
 secundum quam videmus quod luna auget humida et diminuit
 secundum augmentum et detrementum luminis et similiter motet
 mare secundum fluxum et refluxum SPACIIS sicut appetet quod luna
 maiori spacio et minori et similiter alii planete distant a sole
 et ab invicem^u QUALITATIBUS quia nunc causatur calor ut in estate
 nunc frigus ut in hyeme NISI ESSET UNUS QUI IPSE MANENS scilicet
 immobiliter DISPONERET HAS VARIETATES MUTACIONUM. (24) HOC
 QUICQUID EST QUO CONDITA MANENT ATQUE AGITANTUR id est moventur
 USITATO CUNCTIS VOCABULO NOMINO DEUM. Patet ergo quod mundus
 gubernatur a Deo. Deinde cum dicit (27) TUM ILLA supposito quod
 mundus gubernetur a Deo probat Philosophia quod gubernetur a Deo
 per suam bonitatem et circa hoc duo facit. Primo dicit quod hoc
 facile demonstratur supposito iam concesso. Secundo illud
 demonstrat ibi (29) SED QUE PROPOSUIMUS. Dicit ergo (27) TUM
 ILLA, INQUIT, CUM HOC^u ITA SENCIAS scilicet ut iam dixisti
 PUTO MICHI RESTARE PARVAM OPERAM id est parvum^u laborem UT

29 dispositos JOR disponentes PPeG / 30 olioqu J / 31 hoc J
 hec P h O h GR / 32 parvum RPO permitti J /

COMPOS FELICITATIS id est potens assequi felicitatem SOSPES
 id est sanus et saltus et dicitur a se et spes quasi secum
 habens spem REVISAS PATRIAM id est cognoscas condiciones vere
 beatitudinis ad quam sicut ad patriam festinat omnis homo.

Deinde cum dicit (29) SED QUE PROPOSUIMUS probat quod Deus per
 bonitatem suam regat mundum et arguit manuducendo Boecium per
 proposiciones sequentes usque ad³³ principalem conclusionem.³⁴

Primo ergo petit a Boecio quiddam supra probatum³⁵ et concessum
 dicens (29) SED INTUEAMUR QUE PROPOSUIMUS. (30) NONNE NUMERAVIMUS
 scilicet supra prosa nona IN BEATITUDINE SUFFICIENCIAM DEUMQUE
 CONCESSIMUS³⁶ IPSAM BEATITUDINEM ESSE supra prosa decima?

Quod concedens Boecius dicit³⁷ (32) ITA EST, INQUAM. Secundo ex
 hoc concessso concludit Philosophia Deum ad regendum nullo
 indigere dicens id³⁸ (32) ET est ergo (32) AD MUNDUM REGENDUM,
 INQUIT,³⁹ NULLIS AMMINICULIS EXTRINSECUS INDIGEBAT scilicet Deus
 ALIOQUIN id est si aliter esset⁴⁰ SI QUO EGEAT⁴¹ NON HABEBIT
 PLENAM SUFFICIENCIAM. Unde ex opposito consequentis infertur

 33 usque ad RPO usque J / 34 conclusionem R conditionem P 9^onem
GO cognitionem (cog*i*com) J / 35 supra probatum RPO sumptum J /
 36 deumque concessimus RPGOD deinde que concessimus J / 37 dicit
RPO dicens J / 38 id RPO om. J / 39 inquit RPO om. J /
 40 esset RPO esse J / 41 egeat JOR indigeat PG /

oppositum antecedentis. Unde istud concedens Boecius dicit
 (35) ID, INQUAM, ITA EST NECESSARIUM. Tercio ex dictis concludit
 Philosophia ulterius⁴² dicens (36) Igitur cuncta disponit⁴³
 PER SE SOLUM. Si enim Deus cuncta disponit ut supra dictum
 est, oportet quod per aliquid illa disponat⁴⁴ sed non per aliud
 a se ut probatum est. Sequitur ergo quod per se disponit ea.
 Quod concedit Boecius dicens (36) NEGARI, INQUAM, NEQUIT et ista
 conclusio est maior sillogismi concludentis principale propositum.
 Quarto resumit Philosophia quiddam supra probatum pro minore
 dicens (37) ATQUI pro sed DEUS MONSTRATUS EST ESSE IPSUM BONUM
 prosa decima quod annuit Boecius dicens (38) MEMINI, INQUAM
 scilicet hoc ita esse. Quinto concludit Philosophia principale
 intentum dicens (38) PER BONUM Igitur cuncta disponit. Formatur
 sillogismus ad istam conclusionem sic: Deus per se ipsum cuncta
 disponit. Sed ipsum bonum est ipse Deus. Ergo Deus per bonum
 cuncta disponit. Unde maiorem et minorem velut breviter tangens
 dicit (39) SI⁴⁵ QUIDEM PER SE REGIT OMNIA QUEM CONSENSIMUS ESSE
 BONUM quod exornacionis⁴⁶ gracia quadam similitudine declarat
 subdens (40) ET HIC scilicet Deus EST VELUT QUIDAM CLAVUS⁴⁷

42 ulterius JOR om. PG / 43 disponit RPO om. J / 44 disponat JOR
 disponi P dispon' G / 45 se J / 46 exornacionis OG exhortacionis
 P exhonacionis Pe exhortacionis JRD / 47 clatus RPO clayis J /

scilicet quo gubernatur et regitur⁴⁸ ^u nāvis ATQUE GUBERNACULUM
 QUO MUNDANA⁴⁹ MACHINA SERVATUR STABILIS ATQUE INCORRUPTA. Cui
 assenciens Boecius dicit eciam se hoc aliqualiter⁵⁰ ^u previdisse
 dicens (42) VEHEMENTER id est ^u valde INQUAM, ASSENCIOR ET ID
 DICTURAM scilicet te PAULO ANTE PROSPEXI LICET TENUI SUSPICIONE.⁵¹
 Sexto Philosophia huius, scilicet quod Boecius hoc previdit,⁵²
 assignat causam scilicet diligenciam attencionis sue. Unde dicit
 (44) CRÈDO, INQUIT scilicet quod hoc previdisti IAM ENIM UT
 ARBITROR DEDUCIS⁵³ OCULOS VIGILANCIUS scilicet quam prius nimia⁵⁴
 tristitia absentia AD VERA CERNENDA. Deinde cum dicit (46) SED
 QUOD DICAM ostendit per quem modum Deus omnia gubernat et circa
 hoc duo facit. Primo ostendit quod gubernat omnia suaviter in
 quantum omnia ei naturaliter obediunt; secundo quod fortiter in
 quantum nichil potest ei resistere ibi (57) QUOD SI COMETUR.
 Primo ergo quasi dans intencionem dicit quod id quod dictura
 est ex precedentibus sequitur dicens (46) SED⁵⁵ NON MINUS PATET
 AD CONTUENDUM⁵⁶ scilicet intelligenti predicta QUOD DICAM.
 Secundo Boecius promissione excitatus querit quid sit quod dictura

48 regitur PGO regulatur R regulariter J / 49 munda J /

50 aliqualiter RPO aliter JG / 51 suspicione JOR suspicatione P
 suppi^{ne} G / 52 previdit RPG providit JO / 53 decis J /

54 nimia JOR nimis PG / 55 sed JORD quod si PPEG / 56 contuendum
 RD continendum PPEGJO /

est dicens (47) QUID, INQUAM. Tercio per modum interrogacionis⁵⁷
tanquam consequens ex dictis proponit quod omnia sponte obediunt
divino regimini dicens (47) CUM, INQUIT, DEUS IURE CREDATUR
GUBERNARE OMNIA CLAVO BONITATIS sicut modo immediate probatum
est EADEMQUE OMNIA SICUT DOCUI supra prosa undecima FESTINENT⁵⁸
NATURALI INTENCIONE AD BONUM, NON POTEST DUBITARI QUIN VOLUNTARIE
id est sponte REGANTUR SEQUE CONVERTANT SPONTE AD NUTUM⁵⁹
DISPONENTIS VELUTI CONVENIENCIA CONTEMPERATAQUE⁶⁰ RECTORI ?

Cum enim gubernare nichil aliud sit nisi in finem dirigere,
nichil aliud est Deum per bonitatem gubernare quam per bonitatem
in finem sponte dirigere. Et cum omnia naturaliter tendant in
bonum tamquam in finem; manifestum est quod omnia in finem sponte
diriguntur et ita omnia naturaliter et⁶¹ sponte obediunt
gubernanti. Nota eciam quod voluntarium secundum suam perfectam
rationem tantum invenitur in habentibus voluntatem sed extendendo
nomen ad omnem appetitum non coactum potest reperiri in omnibus
et sic accipitur hic. Quarto⁶² Boecius hoc concedit adiungens
eciam quandam rationem concessionis aliam ab ista iam dicta

57 interrogacionis RPO interrogantis J / 58 festineant J /

59 ad nutum DPG ad unum O adiunctum J om. R / 60 contemperataque

ROD temperataque PPe temporataque G contemperlataque (, t plataq3) J /

61 et eciam J / 62 quarto boecius hoc RPGD quarto boecius O

boecius quarto hic J /

dicens (53) ITA, INQUAM, NECESSE EST scilicet quod omnia
 regantur a Deo spontanee et non ~~violentemente~~ ^u quia NEC VIDERETUR ⁶³
 ESSE BONUM REGIMEN ⁶⁴ (54) SI QUIDEM FORET IUGUM DETRECTANCUM
 id est recusancium sicut bos lascivius recusat iugum NON
 SALUS OBTEMPERANCUM id est obediencium. Quinto ex hiis concludit
 Philosophia (56) Igitur NICHIL EST QUOD SERVANS NATURAM CONETUR
 CONTRARIE DEO cuius racio est quia, cum effectus conformetur
 agenti per suam formam eadem ⁶⁵ erit racio in causis agentibus et
 formalibus. In formis autem sic est ⁶⁶ quod quamvis aliquid
 possit deficere a forma particulari, tamen a forma universali
 nichil potest deficere, sicut potest esse aliquid quod non est
 homo vel ^u inum; non autem potest aliquid esse quod non sit ens.
 Et similiter in agentibus potest aliquid exire ordinem cause
 particularis, sed ordinem cause universalis impossibile est
 quod exeat. Causa ⁶⁷ enim particularis non deficit a suo effectu
 nisi propter aliam causam particularem ⁶⁸ impedientem que continetur

 63 nec ^u yideretur JO nec ^u yidetur RD nature (?) ^u #idetur P ^u yidetur
PeG / 64 bonum regimen JOR b*cm* (?) regimen D bonum regimen ^u vel
 beatum regimen P bonum regimen ^u vel bonum regnum PeG / 65 eadem
JOR om. PPeG / 66 est RPO om. J / 67 causa RPO om. J /
 68 particularem JOR om. PPeG /

sub⁶⁹ ordine cause universalis et quia efficiens et finis correspondent.⁶⁹ Similiter quamvis aliquid possit exire ordinem finis particularis, nichil tamen potest exire ordinem universalis finis. Et ideo divine voluntati dirigenti in finem nichil resistere potest. Si vero obicias de peccatore, dicendum quod licet recedat ab ordine divine voluntatis in finem secundum unum modum tamen incidit in ordinem divine voluntatis secundum⁷⁰ alium quia exiens⁷¹ ordinem misericordie incidit in ordinem iusticie. Talis eciam⁷² peccando non servat naturam cum omne peccatum diminuat bonum nature, ut patet per Bedam (Luc. 10.). Loquitur eciam Boecius de appetitu nature, ut satis⁷⁴ patet ex superioribus. Sexto Boecius conclusioni isti assentit scilicet quod nichil conatur secundum naturam resistere Deo⁷⁵ dicens (57) NICHIL, INQUAM. Deinde cum dicit QUOD SI CONETUR ostendit quod

69 sub (ab J) ordine cause universalis et quia (quia om. D)
efficiens et finis correspondent (correspondens [sic] D) JOD sub
ordine superiorum siue universalis cause efficiens et finis sibi
correspondent R sub causa universalis et quia efficiens et finis
coincident PPeG / 70 in finem RPO sed in finem J / 71 secundum
alium (a^{am} J) quia exiens JORD quia exiens PPeG / 72 eciam JOR
enim PPeG / 73 omne JOR om. PPeG / 74 satis JOR om. PPeG /
75 deo JOR om. PPeG /

u

nichil potest resistere divine gubernacioni primo per racionem.
 Secundo commendat eum de quadam fabula per quam poete uolebant
 hoc idem insinuare ibi (69) ACCEPISTI. Circa primum sic procedit.
 Primo querit utrum aliquid possit Deo resistere si yellet
 innuendo racionem quod non ex quadam supra prosa nona probato
 scilicet Deum qui est summa beatitudo esse potentissimum. Unde
 dicit (57) QUOD SI id est quamvis quasi diceret si ponatur per
 impossibile quod aliquid CONETUR scilicet resistere Deo NUM⁷⁶
 TANDEM ALIQUID PROFICIET ADVERSUS EUM QUEM IURE BEATITUDINIS id
 est ex eo quod est beatitudo quod probatum est⁷⁷ prosa decima
 CONCESSIMUS ESSE POTENTISSIMUM ? Secundo Boecius respondet quod
 non dicens (60) PRORSUS, INQUAM, NICHIL VALERET id est posset.
 Tercio Philosophia ex hoc concesso concludit dicens (61) ERGO
 NON EST ALIQUID QUOD HUIC SUMMO BONO VEL VELIT⁷⁸ ut supra
 probatum est VEL POSSIT ut modo concessum est OBSISTERE. Quarto⁷⁹
 concedens Boecius hoc dicit (62) NON, INQUAM, ARBITROR scilicet
 quod aliquid yelit vel possit Deo resistere.⁷⁹ Concludit ergo

76 num OG nunc J non P ait unde R / 77 quod probatum est O ut
 probatum est PPeG quod erat probatum est J om. R / 78 yel yelit
 JOR si yelit PeG yelit P / 79 quarto concedens boecius hoc
 (concedens hoc boecius R boecius concedens hoc PG) dicit non inquam
 arbitror scilicet quod aliquid (aliquis R) yelit yel possit (possit
 yel yelit G) deo (de eo R dicit G) resistere RPGO om. J /

[III p 12]

Philosophia quinto⁸⁰ principalem conclusionem⁸¹ dicens (63) Igitur inquit summum bonum est quod regit cuncta fortiter suaviterque disponit. Alludit illi quod scriptum est de divina sapiencia (Sapiencie 8): attingit ergo a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter.^a Regit autem fortiter quia nichil potest ei resistere; disponit suaviter quia omnia sue dispositioni sponte obediunt. Sexto quia in hac conclusione alludit Philosophia verbis sacre scripture dicit Boecius se non tantum delectari in ipsis rationibus quantum in ipsis verbis suis.⁸¹ Unde dicit (65) Tum ego, inquam, ea summa rationum que modo conclusa est non modo id est tantum modo me delectat verum ipsa verba hec quibus uteris delectant scilicet me multo magis quia in tantum me delectant ut stulticiam id est me stultum lacerantem id est male reprehendentem magna⁸² scilicet ea que tangunt diuinam gubernacionem pudeat sui. Deinde cum dicit (69) accepisti commemorat Boecium de quadam fabula que duplicitate potest induci: uno modo ad probandum quod nichil potest resistere Deo vel quia Boecius iam recognoscit se stultum in hoc quod voluit reprehendere

2 VIII 1

80 quinto principalem conclusionem RPGO quintam principalem cognitionem J / 81 suis RPO om. J / 82 magna OG mag' R magnis P magnas J /

diuinam providenciam adducit quandam fabulam in qua sub
 integumento⁸³ reprehenduntur tales. Fingit Ovidius
 Methamorphoseon libro primo quod Gigantes affectaverunt regnum
 celeste et congerendo⁸⁴ montes ad invicem ponendo unum super
 alium construxerunt ascensum ad celum. Quod yidens Iupiter
 fulmine deiecit montes et ipsos Gigantes montibus oppressit.
 Cuius fabule hoc est integumentum. Gigas nomen Grecum est et
 dicitur a ge quod est terra et gigno quasi genitus de terra.
 Per gigantes ergo homines terreni designantur. Isti affectando
 regnum celeste id est beatitudinem cumulant montem monti unum
 terrenum alteri adiungendo puta terrenas diuicias terrene
 sapienie vel potencie quibus intumescunt per superbiam, quos
 deicit Deus per illacionem pene vel reducendo eos ad cognitionem
 sue stulticie. Dicit ergo O Boeci (69) ACCEPISTI id est didicisti
 INQUIT, IN FABULIS GIGANTES LACESSENTES cum desiderio lacerantes
 hoc est lacerare volentes CELUM SED FORTITUDO BENIGNA scilicet
 Dei ILLOS DISPOSUIT⁸⁵ QUOQUE UTI CONDIGNUM FUIT. Deinde cum
 dicit (71) SED VISNE concludit ulterius ex precedentibus quod
 malum nichil est. Primo autem ad istam conclusionem deducendam
 petit assensum Boecii dicens (71) SED VISNE IPSAS RACIONES id

2 I 151 et s.

 83 integumento RPO integumendo J / 84 congerendo RPGO
 congregendo J / 85 disposuit RPGO deposit J /

est proposiciones racione approbatas INVICEM COLLIDAMUS⁸⁶ ?

Exornat dictum suum similitudine quadam sumpta a lapidibus.

Sicut enim duo lapides duri⁸⁷ et solidi invicem collisi
excuciunt scintillam ignis, sic due proposiciones per rationem
solide et invicem coniuncte exprimunt unam scintillam veritatis.

Unde dicit (72) FORSITAN EX CONFLICTACIONE⁸⁸ HUIUSMODI QUEDAM
PULCHRA SCINTILLULA VERITATIS DISSILIAT. Et assenciens Boecius
respondet (74) FIAT, INQUAM, TUO ARBITRATU id est secundum
voluntatem tuam. Secundo assumit Philosophia quandam propositionem
omnibus manifestam dicens (74) NEMO, INQUIT, DUBITAVERIT DEUM ESSE
OMNIPOTENTEM. Cui respondens Boecius dicit (76) NULLUS PRORSUS⁸⁹
AMBIGAT QUI QUIDEM MENTE CONSISTAT qui enim sine usu mentis est,
sicut insipiens vel demens posset bene⁹⁰ hoc negare vel de hoc
ambigere quia non habent⁹¹ usum rationis. Tercio assumit aliam
propositionem similiter de se manifestam dicens (77) QUI VERO,
INQUIT, EST OMNIPOTENS NICHIL EST QUOD ILLE NON POSSIT.

86 collidamus RPO colligamus J / 87 duri JORD om. PPeG /

88 conflictacione OPG conflictacione J confirmacione R /

89 prorsus JOR quidem P inquam GPe / 90 bene OPPeGD vel J
(posset ambigere de hoc vel hoc negare R) / 91 habent JORD
habet PPeG /

Et⁹² hoc concedens Boecius tanquam per se manifestum dicit (78)
 NICHIL, INQUAM scilicet est quod omnipotens non possit.⁹²
 Quarto assumit terciam propositionem que eciam de se est
 manifesta et eam Boecius sub interrogacione proponit dicens (79)
 NUM IGITUR DEUS POTEST FACERE MALUM ? Et respondens Boecius
 dicit (80) MINIME, INQUAM cuius racio est quia sicut Deus est
 causa efficiens omnium modo eodem est et finis. Unde quicquid
 fit ab eo ordinatur ad ipsum tanquam ad finem. Est autem finis
 rerum per hoc quod omnia inclinantur in ipsum tanquam in bonum.
 Sed malum non potest habere secundum se inclinacionem in bonum
 et ideo Deus non potest facere malum tanquam aliquid per se
 intentum;⁹³ per accidens tamen potest facere malum in quantum
 produccio alicuius boni habet annexum malum⁹⁴ alterius sicut
 generacioni ignis annexa est corruptio aeris vel alterius de quo
 ignis generatur. Et hoc intelligendum est de malo quia dicitur
 malum pene quia malum culpe non potest Deus facere nec per se
 nec per accidens.⁹⁵ Cuius racio est quia,⁹⁶ cum malum sit⁹⁶

92 et hoc concedens boecius tanquam per se manifestum (dicens qui
 vero inquit hic add. J) dicit nichil inquam scilicet est quod
 omnipotens non possit JORD om. PPeG / 93 intentum RPO intentus J /
 94 annexum malum JOR annexionem mali PG / 95 accidens RPO alios vel
 aliquos (^{a^{os}}) J / 96 quia cum malum sit RPPeG cum malum sit OD
 cum sit J /

oppositum bono, omnis autem⁹⁷ natura habeat rationem boni eo quod habeat rationem appetibilis, ut patet ex precedentibus, non potest malum esse naturalis aliqua. Et ideo oportet quod malum sit ^{et} ~~privacio~~ absencia et privacio boni. Cum autem bonum in perfeccione consistat erit⁹⁸ malum privacio alicuius perfeccionis.

Duplex autem⁹⁹ est perfeccio: prima que est forma et integritas rei cuius privacio vocatur malum pene. Alia est perfeccio secunda que est operacio cuius privacio est¹⁰⁰ vel quia omnino non est cum deberet esse vel quia debitum modum et ordinem non habet et hoc est malum culpe in creaturis racionabilibus.

Manifestum est autem quod malum in accione non contingit nisi ex defectu alicuius principiorum actionis ^u vel agentis principalis ^u vel instrumentalis. Sicut defectus in motu animalis contingit ^u vel propter defectum virtutis motive sicut in pueris ^u vel propter defectum instrumenti¹⁰¹ sicut in claudis et quia respectu actionis divine non potest deficere aliquid a parte agentis, cum probatum sit supra quod sit sufficientissimus, ideo Deus non potest esse causa efficiens mali culpe quod consistit in defectu actionis. Quinto concludit¹⁰² Philosophia principale intentum

97 omnis autem JORD et omnis PPeG / 98 erit RPO erat J /

99 duplex autem OPG autem duplex R duplex J / 100 est PPeG om. JORD /

101 instrumenti RPO manum (manū) J / 102 concludit RPO conclusit J /

dicens¹⁰³ (80) IGITUR, INQUIT, MALUM NICHIL EST CUM ID FACERE NON POSSIT ILLE QUI NON POTEST¹⁰⁴ NICHL scilicet facere. Si autem obiciatur quia si malum nichil est et homo dampnatur pro malo ergo pro nichilo dampnatur, dicendum est quod malum dicit defectum boni non negative sed privative. Et ideo malum est defectus boni quod debet haberi et quia in potestate hominis est illud habere et non habet illud cum deberet ideo dampnatur. Et est simile: aliquis tenetur solvere centum et nisi solvat^u incarcerabitur. Non solvit^u: manifestum quod non solvere¹⁰⁵ non est aliquid sed nichil. Non tamen dicitur simpliciter incarcerari pro nichilo sed quia nichil erat ubi debuit aliquid esse. Item si obiciatur: si¹⁰⁶ malum nichil est¹⁰⁶ ergo nichil est malum,¹⁰⁷ est fallacia figure diccionis sicut hic: falsum nichil est, ergo nichil est falsum, quia in prima stat ly malum vel ly falsum abstractive, in secunda¹⁰⁸ concretive. Deinde cum dicit (82) LUDISNE admiratur Boecius connexiones¹⁰⁹ et revoluciones istas rationum quibus ipse contradicere non potest. Et dividitur ista pars in duas. In prima querit Boecius utrum ista¹¹⁰ connexio sit

 103 dicens RPO dicit J / 104 potest RPO possit J / 105 solvere
RPO solvetur J / 106 sic (si J) malum nichil est JORMD malum esse
 nichil PPe malum est nichil G / 107 malum malum J / 108 secunda
RPO secundum J / 109 connexiones RPO commemoraciones J / 110 ista
RPO om. J /

[III p 12]

ex Philosophie delusione vel proveniat ex natura rei de qua
 loquitur. Secundo Philosophia istam questionem solvit ibi (100)
 TUM ILLA. Circa primum duo facit. Primo suam¹¹¹ questionem
 proponit.¹¹¹ Secundo, ut questio sit manifestior, ipsas
 connexiones rationum breviter recolligit ibi (86) ETENIM PAULO.
 Dicit ergo (82) LUDIS id est deludis -NE ME TEXENS INEXTRICABILEM¹¹²
 id est inexplicabilem LABERINTHUM RACIONIBUS id est faciendo
 raciones circulares que nichil probant QUE NUNC QUIDEM QUA¹¹³
 EGREDIARIS scilicet concludendo INTROEAS scilicet illam conclusionem¹¹⁴
 pro principio accipiendo NUNC VERO QUO INTROIERES scilicet aliquid
 accipiendo pro principio EGREDIARE scilicet illud idem tanquam
 conclusionem¹¹⁵ deducendo. Laberintus dicitur¹¹⁶ de labor et
 intus¹¹⁶ quia laboratur introeundo; et est domus Dedali que
 consuevit¹¹⁷ describi quibusdam circularibus protraccionibus¹¹⁸
 et ideo convenienter transumitur ad designandum circumlocuciones

 111 suam questionem proponit JORD movet suam questionem PPeG /
 112 inextricabilem D(?)O inexecrabilem PPeGR inexecerabilem
 (exec'ablem) I / 113 quidem qua JORD qua PG / 114 conclusionem
RPO questionem I / 115 conclusionem RPO questionem I /
 116 dicitur de labor (labore R) et intus JOR dicitur quasi labor
 intus PG / 117 consuevit JOR solet PG / 118 protraccionibus
JOR de se protraccionibus PG /

[III p 12]

et revoluciones racionum. (85) AN COMPLICAS ORBEM QUENDAM
 MIRABILEM DIVINE SIMPLICITATIS ? id est an iste raciones sic
 involuntur et innectuntur ad invicem in signum divine
 simplicitatis? Ubi notandum quod connexio et involucio istarum
 racionum non est sic circularis quod una et eadem proposicio sit
 principium et conclusio respectu eiusdem, quia taliter non
 convenit demonstrare circulo, ut patet per philosophum primo
 posteriorum, sed dicitur connexio racionum premissarum circularis
 quia raciones ex invicem dependent ita quod proposicio conclusa
 in una sit principium alterius conclusionis¹¹⁹ in alia nec
 propter estas diversas conclusiones est aliqua diversitas in Deo
 sed omnia sunt unum et idem simpliciter. Deinde cum dicit (86)
 ETENIM PAULO recolligit istas raciones breviter per complexionem
 dicens ETENIM PAULO ANTE INCIPIENS A BEATITUDINE SUMMUM BONUM EAM
 ESSE DICEBAS scilicet prosa nona QUAM IN SUMMO DEO SITAM LOQUEBARE
 prosa decima. (88) IPSUM QUOQUE DEUM SUMMUM BONUM ESSE PLENAMQUE
 BEATITUDINEM DISSEREBAS; scilicet ibidem EX QUO NEMINEM BEATUM
 NISI PARITER DEUS ESSET QUASI MUNUSCULUM DABAS scilicet eadem
 prosa. (91) RURSUM IPSAM FORMAM BONI AC BEATITUDINIS SUBSTANCIA
 LOQUEBARIS et hoc totum eadem prosa scilicet decima (93)

119 conclusionis RPO conclusione J / 120 rursum JOR sursum PG /

IPSUMQUE¹²¹ UNUM ET¹²¹ IPSUM ID BONUM ESSE DOCEBAS QUOD AB OMNI NATURA RERUM PETERETUR et hoc prosa undecima. (95) DEUM QUOQUE DISPUTABAS id es disputando probabas¹²² GUBERNACULIS BONITATIS UNIVERSITATEM REGERE VOLENCIAQUE CUNCTA PARERE id est obedire NEC ULLAM¹²³ MALI ESSE NATURAM et hoc in prosa ista que est 12. (97) ATQUE HEC NULLIS EXTRINSECUS SUMPTIS id est non accipiendo¹²⁴ principia extranea SED INSITIS id est intrinsecis DOMESTICISQUE id est propriis et convenientibus rei de qua agebatur EXPLICABAS ALTERO TRAHENTE FIDEM EX ALTERO. Deinde cum dicit (100) TUM ILLA respondet Philosophia ad questionem Boecii que sub disiuncione proposita fuit. Et primo negat primam partem disiuncionis dicens TUM ILLA: MINIME, INQUIT, LUDIMUS non enim decet Philosophiam intam seriosa et necessaria materia ludere¹²⁵ vel deludere id est decipere.¹²⁵ Talis autem est materia ista. Unde subdit REMQUE OMNIUM MAXIMAM EXEGIMUS¹²⁶ id est tractavimus et explevimus MUNERE DEI QUEM DEPRECABAMUR DUDUM metro nono. Secundo affirmat aliam partem disiuncionis scilicet quod ista involucio et connexio

121 ipsumque unum et OPG ipsum unumque J ipsumque unum R /

122 probabas RPO probas J / 123 ullam RPO nullam J /

124 accipiendo RPG accipienda O accipiebas J / 125 ludere vel deludere id est decipere JOR ludere tel decipere P ludere id est deludere vel G / 126 exegimus RP exigimus GJO /

racionum provenit ex conformitate ad rem de qua locutus est.
 Unde dicit (102) EA id est talis ENIM EST FORMA DIVINE SUBSTANCIE
 UT NEQUE IN EXTERNA DILABATUR NEQUE IPSA IN SE¹²⁷ SUSCIPIAT
 ALIQUID EXTERNUM quod probat auctoritate Parmenidis quam primo
 ponit in Greco deinde sensum eius subiungit in Latino. Unde dicit
 (104) SED SICUT PARMENIDES AIT DEUS id est substancia divina RERUM
 ORBEM MOBILEM ROTAT id est mutat¹²⁸ res circulacione generacionis
 et corrupcionis et tamen res mutando non mutatur. Unde subdit
 (107) DUM SE IMMOBILEM SERVAT quod¹²⁹ non esset si¹²⁹ in extrinsecum
 dilaberetur per corrupcionem ^u vel aliquid extrinsecum reciperet¹³⁰
 per generacionem. (108) QUOD SI RACIONES NON EXTRA PETITAS SED
 COLLOCATAS INTRA AMBITUM REI DE QUA TRACTABAMUS¹³¹ AGITAVIMUS,
 NICHIL EST QUOD ADMIRERIS, CUM DIDICERIS SANXIENTE id est statuente
 PLATONE, SERMONES OPORTERE ESSE COGNATOS id est proprios et
 consentaneos REBUS DE QUIBUS LOQUIMUR. Hoc ^cvidetur fundatum super
 illud secundi Tymei ubi excusans se Plato de hoc quod non affert

2 29 B

127 in se JOR om. PG / 128 mutat RPO mutas J / 129 quod non
 esset si RPGO quod si non esset J / 130 in extrinsecum (in
 extrinseca R intrinsecum PG) dilaberetur per corrupcionem ^u vel aliquid
 extrinsecum reciperet (acciperet G) RPGO in extrinsecum reciperet J /
 131 tractabamus JOR tractabimus P tractavimus G /

[III p 12]

gve ref

u demonstrativas raciones dicit suas asserciones¹³² magis esse rei
 de qua loquimur consentaneas quam aliorum et invocando auxilium
 diuinum in fine libri terci^u hoc inter alia petit ut dicat sibi
 ipsi convenienter et proposito¹³³¹³⁴ operi decenter.

[III m 12]

FELIX QUI POTUIT metrum xii et ultimum istius terci libri
 quod dicitur Gliconium de quo habitum est supra libro primo
 metro sexto. Postquam ostendit Philosophia que sit vera beatitudo
 et in quo sita (quia in Deo), hic exhortatur ad perseverandum in
 contemplacione et desiderio istius beatitudinis. Et circa hoc tria
 facit. Primo dicit illum felicem qui relictis aliis diuine
 contemplacioni intendit. Secundo docet quid huiusmodi contemplacionem
 impedit ibi (5) QUONDAM FUNERA. Tercio huiusmodi impedimentum
 u devitare exhortando instruit ibi (52) VOS HEC¹ FABULA. Dicit ergo
 (1) FELIX scilicet est iste QUI POTUIT VISERE id est desideranter²
 u videre (2) LUCIDUM FONTEM BONI id est Deum de quo supra metro nono

 132 asserciones OP arcessiones J om. G affeciones R / 133 ut JOR
 u vel PG / 134 proposito JOR proponendo PG /

1 hec RPO huiusmodi J / 2 desideranter JOD desiderantur G
 desiderant P desideravit R /